

2022 йил 5 сентябрь

№ РС-46-22

Тошкент шаҳри

**Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари бўйича
судлов ҳайъати томонидан 2022 йилнинг иккинчи чорагида кассация
тартибида кўрилган ишлар бўйича суд амалиёти обзори тўғрисида**

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 13 июлдаги “Суд-ҳуқуқ тизимини янада такомиллаштириш ва суд ҳокимияти органларига ишончни ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5482-сонли Фармони, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатининг 2018 йил 27 июлдаги “Суд амалиёти обзорларини тайёрлаш ва эълон қилиш тўғрисида”ги РС-44-18-сонли қарори 2-бандининг ижросини таъминлаш мақсадида Олий суднинг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан 2022 йилнинг иккинчи чорагида кассация тартибида кўрилган ишлар бўйича суд амалиёти обзори тайёрланди.

Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатининг ўтган даврдаги фаолияти таҳлилларига кўра, судлов ҳайъати томонидан Олий суднинг 2022 йил биринчи ярмига мўлжалланган иш режаси, дастурлар ва йўл хариталарида белгиланган вазифалар ижроси юзасидан муайян ишлар амалга оширилган.

Статистик таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, Олий суднинг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатига 2022 йилнинг биринчи ярмида жами 8 984 (7 375) та (апелляция, кассация ва такроран кассация тартибида) шикоят (ариза, мурожаат ва протестлар) келиб тушган.

Шикоят (ариза)ларнинг 7 512 (5 422) таси ёки 83,6 (87,4) фоизи ўрганиб чиқилган, шундан 3 866 (4 155) таси ёки 51,5 (76,6) фоизи судлов ҳайъатига ўтказилган, 2 770 (1 063) таси ёки 36,9 (19,6) фоизини судлов ҳайъатига ўтказиш рад этилган, 876 (204) таси ёки 11,7 (3,8) фоизи қайтарилган, 1 472 (1 953) таси ёки 16,4 (12,6) фоизи ҳисобот охирига қолдиқ бўлиб қолган.

Судлов ҳайъати судьялари томонидан биринчи, апелляция, кассация ва такроран кассация инстанцияси судида 3 484 (3 140) та жиноят иши, шундан 2 таси биринчи инстанцияда, 205 таси апелляция инстанциясида, 3 172 таси кассация инстанциясида кўрилган бўлса, 105 таси такроран кассация инстанцияси судида кўриб тамомланган.

Мазкур кўрсаткичлар судлар фаолиятида “Бир суд — бир инстанция” тамойили асосида иш юритиш тартиби жорий этилгандан сўнг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан жиноят ишларини мазмунан кўриб чиқилиши ортганлиги (2020 йилда 662 та бўлган бўлса, 2021 йилнинг 1-ярмида 3 140 тани, ҳисобот даврида эса 3 484 та ишни ташкил этган), шу жумладан, шикоят (ариза, мурожаат ҳамда

кўриб чиқилиши ортиганлиги (2020 йилда 662 та бўлган бўлса, 2021 йилнинг биринчи ярмида 3 140 тани, ҳисобот даврида эса 3 484 та ишни ташкил этган), шу жумладан, шикоят (ариза, мурожаат ҳамда протест)ларнинг жиноят иши ҳужжатлари асосида синчковлик билан, тўлиқ ва ҳар томонлама ўрганиб чиқиш кўрсаткичлари кескин кўпайганлигини кўрсатмоқда.

Ҳисобот даврида жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатида кассация тартибида 3 441 нафар шахсга нисбатан 3 172 та жиноят иши кўрилган бўлиб, шундан 3 270 нафар шахсга нисбатан 3 005 таси вилоятлар ва уларга тенглаштирилган судларда кўриб чиқилган.

Вилоятлар ва уларга тенглаштирилган судлар томонидан кўрилган ишларнинг 2 423 нафар (74,1 фоиз) шахсга нисбатан ўзгаришсиз қолдирилган, 18 нафар (0,6 фоиз) шахсга нисбатан бекор қилинган, 535 нафар (16,4 фоиз) шахсга нисбатан юқори инстанция судининг қарори бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция инстанцияси судида кўриш учун юборилган, 275 нафар (8,4 фоиз) шахсга нисбатан суд қарорлари ўзгартирилган, 13 нафар (0,4 фоиз) шахсга нисбатан қонунга мувофиқлаштирилиб, ўзгартирилган, 4 нафар (0,1 фоиз) шахсга нисбатан қонунга мувофиқлаштирилиб, бекор қилинган, 1 нафар шахсга нисбатан моддий зарар қоплангани сабабли ўзгартирилган.

Судлов ҳайъатига ишни такроран кассация тартибида кўриб чиқилиши юзасидан 105 та, шу жумладан, Олий суд томонидан 89 та, Бош прокуратура томонидан 16 та протест киритилган.

Мазкур протестлар асосида жами 119 нафар шахсга нисбатан 105 та жиноят иши такроран кассация тартибида кўриб чиқилган бўлиб, 69 нафар шахсга нисбатан 64 та иш бўйича суд қарорлари бекор қилинган, 41 нафар шахсга нисбатан 35 та иш бўйича суд қарорлари ўзгартирилган, 8 нафар шахсга нисбатан 5 та иш бўйича суд қарорлари ўзгаришсиз қолдирилган, 1 нафар шахсга нисбатан 1 та иш бўйича суд қарорлари қонунга мувофиқлаштирилиб ўзгартирилган.

Ишларни биринчи ва апелляция инстанцияси судларида кўришда моддий ва процессуал ҳуқуқ нормаларини қўллашда:

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг (бундан буён матнда ЖКнинг деб юритилади) 54-моддасида белгиланган суд ЖК Махсус қисмининг жиноят содир этганлик учун жавобгарлик назарда тутилган моддасида белгиланган доирада Умумий қисмнинг қоидаларига мувофиқ жазо тайинлаши, жазо тайинлашда содир этилган жиноятнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражаси, қилмишнинг сабаби, етказилган зарарнинг хусусияти ва миқдори, айбдорнинг шахси ҳамда жазони енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатларни ҳисобга олиниши;

Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг (бундан буён матнда ЖКнинг деб юритилади) 22-моддасида белгиланган иш бўйича исботланиши лозим бўлган барча ҳолатлар синчковлик билан, ҳар томонлама, тўлиқ ва холисона текшириб чиқилиши;

ЖПК 463-моддасининг биринчи қисмида белгиланган айблов ҳукми тахминларга асосланган бўлиши мумкин эмаслиги ва фақат судланувчининг жиноят содир этишдаги айбли эканлиги суд муҳокамаси давомида исбот қилинган тақдирдагина чиқарилиши, айблов ҳукмига жиноят содир этилишининг иш бўйича барча мумкин бўлган ҳолатларини текшириш, иш материалларида маълум бўлиб қолган барча кам-қўстни тўлдириш, юзага келган ҳамма шубҳа ва қарама-қаршиликларга барҳам бериш натижасида йиғилган ишончли далилларгина асос қилиб олинishi лозимлиги ҳақидаги қонун талабларига;

ЖПК 509⁸-моддасининг учинчи қисмида белгиланган кассация инстанцияси судининг кўрсатмалари жиноят ишини апелляция тартибида янгидан кўраётган суд учун мажбурийлиги ҳақидаги қонун талабларига эътибор қаратилмаганлиги суд қарорлари ўзгартирилиши ва бекор қилинишига сабаб бўлган.

Шунингдек, судлар томонидан Олий суд Пленумининг “Суд ҳукми тўғрисида” 2014 йил 23 майдаги 07-сонли қарори 2-бандидаги одил судловни фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилиш, тарафларнинг ўзаро тортишуви, далилларнинг бевосита ва оғзаки усулда текширилиши асосида олиб борилиши ва иш бўйича ҳақиқий ҳолатни аниқлаш тўғрисидаги жиноят процессининг муҳим принципларига амал қилишлари лозимлиги, ушбу принциплардан ҳар қандай асосларга кўра чекланиш, ҳукми қонуний эмас деб топишга асос бўлиши, 7-бандидаги ЖПК 462-моддасига мувофиқ, суд айблов ёки оқлов ҳукми чиқариши мумкинлиги, ЖПК 23-моддасида назарда тутилган айбсизлик презумпцияси принципи ҳукм турини аниқловчи мезон сифатида эътироф этилганлиги, 16-бандидаги ЖПК 463-моддасига кўра, айблов ҳукми тахминларга асосланган бўлиши мумкин эмаслиги ва фақат судланувчининг жиноят содир этишда айбли эканлиги суд муҳокамаси давомида исбот қилинган тақдирдагина чиқарилиши, 21-бандидаги (ЖПК 467-моддаси) айблов ҳукмининг тавсиф қисмида, судланувчининг эълон қилинган айбловга муносабати ёритилиши, ўзини ҳимоя қилиш учун келтирган важларига баҳо берилиши кераклиги, 24-бандидаги суд судланувчини баҳоловчи категорияларга тегишли белгиларга қараб айбдор деб топишда, ушбу белгининг жинойи қилмишда мавжудлигини тасдиқловчи ҳолатларни келтириши шартлиги ҳақидаги тушунтиришларга риоя қилинмасдан, тарафларнинг судда келтирилган важларининг тўлиқ текширилмаганлиги, жиноятни малакалашда нотўғри хулосага келинганлиги ҳам кассация инстанцияси суди томонидан суд қарорларини ўзгартирилиши ва бекор қилинишига сабаб бўлган.

Таъкидлаш лозимки, судьялар одил судловни амалга оширишда ишларнинг ўз вақтида ва объектив кўриб чиқирилиши, моддий ва процессуал ҳуқуқ нормалари тўғри қўлланилиши, фуқаролар ва юридик шахсларнинг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатлари ҳимоя қилиниши, қонун устуворлиги, қонунийликни мустаҳкамлаш ва жиноятларнинг олди

олиниши, айб учун жазонинг муқаррарлиги, қонунга ва судга нисбатан ҳурмат муносабати шаклланишини таъминлаши лозим.

Кассация инстанциясида кўрилган ишлар бўйича суд амалиёти обзорида судлар томонидан йўл қўйилаётган хатоликлар таҳлил қилинганлиги, ундаги таҳлиллар судьялар томонидан ўрганилиши ва ундан амалиётда тўғри фойдаланилиши келгусида суд қарорларининг барқарорлигини таъминлашга хизмат қилишини инobatга олиб, суд амалиёти обзори жойларда судьялар иштирокида ўрганиш ва ундан амалиётда фойдаланишга кенгроқ эътибор қаратиш лозим.

Олий суднинг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан 2022 йилнинг иккинчи чорагида кассация тартибида кўрилган ишлар бўйича суд амалиёти обзори муҳокама қилиб, "Судлар тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 28-моддасига мувофиқ, Олий суд Раёсати

ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан 2022 йилнинг иккинчи чорагида кассация тартибида кўрилган ишлар бўйича суд амалиёти обзори иловага мувофиқ маълумот учун қабул қилинсин.

2. "Ўзбекистон Республикаси Олий суди Ахборотномаси" ҳамда "Кучадолатда" газетаси бирлашган таҳририяти (Ш.Ҳамроев), "Одил судлов" - "Правосудие" журнали таҳририяти (К.Убайдиллоев), Олий суднинг Жамоатчилик ва оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорлик бошқармаси (А.Абидов), Ахборот-коммуникация технологияларини жорий қилиш ва ахборот хавфсизлигини таъминлаш бошқармаси (Б.Очилов) суд амалиёти обзори "Ўзбекистон Республикаси Олий суди Ахборотномаси", "Одил судлов" - "Правосудие" журнали ҳамда Олий суднинг веб-сайтида эълон қилинишини таъминласин.

3. Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати (Н.Мирзаалимов) ҳамда вилоятлар ва уларга тенглаштирилган судлар раислари зиммасига:

ушбу суд амалиёти обзори ва аввалги йиллардаги суд амалиёти обзорларини китобча шаклида чоп этиб, вилоятлар, туман, шаҳар судлари ва ҳарбий судларнинг ҳар бир судьясига реестр орқали етказилишини ҳамда суд амалиёти обзори ўрганиш ва амалиётда фойдаланиш самарадорлигини ошириш юзасидан амалий чоралар кўрилишини таъминлаш;

суд амалиёти обзори барча судьялар иштирокида ўрганиш мақсадида **2022 йил сентябрь ойида** видеоконференцалоқа режимида семинар машғулотини ўтказиш;

бажарилган ишлар ҳақидаги батафсил ахборотни Олий суднинг Пленуми ва Раёсати котибиятига электрон шаклда **2022 йил 1 октябрга қадар** тақдим этиш юклансин.

4. Ушбу қарор вилоятлар ва уларга тенглаштирилган судларга, жиноят ишлари бўйича туман, шаҳар судлари ва ҳарбий судларга амалиётда фойдаланиш ва ишларни кўришда йўл қўйилаётган камчиликларга чек қўйиш чораларини кўриш учун юборилсин.

5. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисининг ўринбосари - жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатининг раиси И.Муслимов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий суди раиси

Б.Исламов

**Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари бўйича
судлов ҳайъати томонидан 2022 йилнинг иккинчи чорагида
кассация тартибида кўрилган ишлар бўйича суд амалиёти
О Б З О Р И**

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Суд-ҳуқуқ тизимини янада такомиллаштириш ва суд ҳокимияти органларига ишончни ошириш чора-тадбирлари тўғрисида" 2018 йил 13 июлдаги ПФ-5482-сонли Фармони, Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатининг "Суд амалиёти обзорларини тайёрлаш ва эълон қилиш тўғрисида" 2018 йил 27 июлдаги РС-44-18-сонли қарори 2-банди ижросини таъминлаш мақсадида Олий суднинг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан 2022 йилнинг иккинчи чорагида кассация тартибида кўрилган ишлар бўйича суд амалиёти обзори тайёрланди.

Олий суд Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатининг ўтган даврдаги фаолияти таҳлилларига кўра, судлов ҳайъати томонидан Олий суднинг 2022 йил биринчи ярмига мўлжалланган иш режаси, дастурлар ва йўл хариталарида белгиланган вазифалар ижроси юзасидан муайян ишлар амалга оширилган.

Статистик таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, Олий суднинг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатига 2022 йилнинг биринчи ярмида жами 8 984 (7 375) та (апелляция, кассация ва такроран кассация тартибида) шикоят (ариза, мурожаат ва протестлар) келиб тушган бўлиб, 7 512 (5 422) таси ёки 83,6 (87,4) фоизи ўрганиб чиқилган, шундан 3 866 (4 155) таси ёки 51,5 (76,6) фоизи судлов ҳайъатига ўтказилган, 2 770 (1 063) таси ёки 36,9 (19,6) фоизини судлов ҳайъатига ўтказиш рад этилган, 876 (204) таси ёки 11,7 (3,8) фоизи қайтарилган, 1 472 (1 953) таси ёки 16,4 (12,6) фоизи ҳисобот охирига қолдиқ бўлиб қолган.

Ҳисобот даврида Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатида кассация тартибида 3 441 нафар шахсга нисбатан 3 172 та жиноят иши кўрилган бўлиб, шундан 3 270 нафар шахсга нисбатан 3 005 таси вилоятлар ва уларга тенглаштирилган судларда кўриб чиқилган.

Вилоятлар ва уларга тенглаштирилган судлар томонидан кўрилган ишларнинг 2 423 нафар (74,1 фоиз) шахсга нисбатан ўзгаришсиз қолдирилган, 18 нафар (0,6 фоиз) шахсга нисбатан бекор қилинган, 535 нафар (16,4 фоиз) шахсга нисбатан юқори инстанция судининг қарори бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция инстанцияси судида кўриш учун юборилган, 275 нафар (8,4 фоиз) шахсга нисбатан суд қарорлари ўзгартирилган, 13 нафар (0,4 фоиз) шахсга нисбатан қонунга мувофиқлаштирилиб, ўзгартирилган, 4 нафар (0,1 фоиз) шахсга нисбатан

қонунга мувофиқлаштирилиб, бекор қилинган, 1 нафар шахсга нисбатан моддий зарар қоплангани сабабли ўзгартирилган.

Ишларни биринчи ва апелляция инстанцияси судларида кўришда моддий ва процессуал ҳуқуқ нормаларини қўллашда:

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг (бундан буён матнда ЖКнинг деб юритилади) 54-моддасида белгиланган суд ЖК Махсус қисмининг жиноят содир этганлик учун жавобгарлик назарда тутилган моддасида белгиланган доирада Умумий қисмининг қоидаларига мувофиқ жазо тайинлаши, жазо тайинлашда содир этилган жиноятнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражаси, қилмишнинг сабаби, етказилган зарарнинг хусусияти ва миқдори, айбдорнинг шахси ҳамда жазони енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатларни ҳисобга олиниши;

Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг (бундай буён матнда ЖПКнинг деб юритилади) 22-моддасида белгиланган иш бўйича исботланиши лозим бўлган барча ҳолатлар синчковлик билан, ҳар томонлама, тўлиқ ва холисона текшириб чиқирилиши;

ЖПКнинг 463-моддаси биринчи қисмида белгиланган айблов ҳукми тахминларга асосланган бўлиши мумкин эмаслиги ва фақат судланувчининг жиноят содир этишдаги айбли эканлиги суд муҳокамаси давомида исбот қилинган тақдирдагина чиқарилиши, айблов ҳукмига жиноят содир этилишининг иш бўйича барча мумкин бўлган ҳолатларини текшириш, иш материалларида маълум бўлиб қолган барча кам-қўстни тўлдириш, юзага келган ҳамма шубҳа ва қарама-қаршиликларга барҳам бериш натижасида йиғилган ишончли далилларгина асос қилиб олиниши лозимлиги ҳақидаги қонун талабларига;

ЖПКнинг 509⁸-моддаси учинчи қисмида белгиланган кассация инстанцияси судининг кўрсатмалари жиноят ишини апелляция тартибида янгидан кўраётган суд учун мажбурийлиги ҳақидаги қонун талабларига;

Ишни тўғри ҳал этишда аҳамиятга молик бошқа ҳолатларга эътибор қаратилмаганлиги суд қарорлари ўзгартирилиши ва бекор қилинишига сабаб бўлган.

Шунингдек, судлар томонидан Олий суд Пленумининг “Суд ҳукми тўғрисида” 2014 йил 23 майдаги 07-сонли қарори 2-бандидаги одил судловни фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилиш, тарафларнинг ўзаро тортишуви, далилларнинг бевосита ва оғзаки усулда текширилиши асосида олиб борилиши ва иш бўйича ҳақиқий ҳолатни аниқлаш тўғрисидаги жиноят процессининг муҳим принципларига амал қилишлари лозимлиги, ушбу принциплардан ҳар қандай асосларга кўра чекланиш, ҳукми қонуний эмас деб топишга асос бўлиши, 7-бандидаги Жиноят-процессуал кодексининг 462-моддасига мувофиқ, суд айблов ёки оқлов ҳукми чиқариши мумкинлиги, Жиноят-процессуал кодексининг 23-моддасида назарда тутилган айбсизлик презумпцияси принципи ҳукм турини аниқловчи мезон сифатида эътироф этилганлиги, 16-бандидаги Жиноят-процессуал кодексининг 463-моддасига кўра, айблов ҳукми

тахминларга асосланган бўлиши мумкин эмаслиги ва фақат судланувчининг жиноят содир этишда айбли эканлиги суд муҳокамаси давомида исбот қилинган тақдирдагина чиқарилиши, 21-бандидаги (Жиноят-процессуал кодексининг 467-моддаси) айблов ҳукмининг тавсиф қисмида, судланувчининг эълон қилинган айбловга муносабати ёритилиши, ўзини ҳимоя қилиш учун келтирган важларига баҳо берилиши кераклиги, 24-бандидаги суд судланувчини баҳоловчи категорияларга тегишли белгиларга қараб айбдор деб топишда, ушбу белгининг жиноий қилмишда мавжудлигини тасдиқловчи ҳолатларни келтириши шартлиги ҳақидаги тушунтиришларга риоя қилинмасдан, тарафларнинг судда келтирилган важларининг тўлиқ текширилмаганлиги, жиноятни малакалашда нотўғри хулосага келинганлиги ҳам кассация инстанцияси суди томонидан суд қарорларини ўзгартирилиши ва бекор қилинишига сабаб бўлган.

I. Суд қарорларининг бекор қилиниши:

1. Қарорнинг судья томонидан имзоланмаслиги, жиноят-процессуал қонун нормаларининг жиддий бузилиши ҳисобланиб, бекор қилинишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Фурқат туман судининг 2021 йил 15 июндаги ҳукмига кўра, Т.Х. ЖКнинг 167-моддаси иккинчи қисми “а”, “г” бандлари ва 209-моддасининг 1-қисмида назарда тутилган жиноятларни содир этишда айбдор деб топилиб, унга ЖКнинг 45-моддаси қўлланилиб, ЖКнинг 59-моддасига асосан 2 йил моддий жавобгарлик ва мансабдорлик лавозимларида ишлаш ҳуқуқидан маҳрум қилинган ҳолда, базавий ҳисоблаш миқдорининг 110 баравари миқдорида 24 530 000 сўм жарима жазоси тайинланган.

Фарғона вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2021 йил 6 сентябрдаги ажрими билан суднинг ҳукми ўзгартирилиб, Т.Х.га нисбатан ЖКнинг 45, 57-моддалари қўлланилиб, ЖКнинг 59-моддасига асосан 2 йил муддатга моддий жавобгарлик ва мансабдорлик лавозимларида ишлаш ҳуқуқидан маҳрум қилган ҳолда, базавий ҳисоблаш миқдорининг 55 баравари миқдорида 12 265 000 сўм жарима жазоси тайинланган.

Суднинг ҳукмига кўра, Т.Х. 2020 йил 22 июль кунига қадар Фурқат туманидаги 36-сонли давлат мактабгача таълим муассасаси мудираси лавозимида ишлаб келиб, иш сўраб мурожаат қилган фуқаро З.А.нинг ҳужжатларини олиб қолиб, унга иш ўрни йўқлигини маълум қилган. Шундан сўнг, Т.Х. мансаб мавқеини суиистеъмол қилиб, З.А.нинг тақдим қилган ҳужжатларига асосан уни 2016 йил январь ойидан ташкилотга 0,75 штат бирлигида тарбиячи вазифасига ишга қабул қилинганлиги тўғрисида сохта буйруқ расмийлаштириб, З.А. амалда ишламаса-да,

2020 йил октябрь ойига қадар сохта иш ҳақи табелларини тўлдириб, тўловга тақдим қилган ҳамда жами 31 910 805 сўм бюджет маблағларини ўзлаштириш йўли билан талон-торож қилган.

Бундан ташқари, Т.Х. жинойй ҳаракатини яшириш мақсадида, З.А.нинг номидан ўз хоҳишига кўра ишдан бўшаш тўғрисида сохта ариза ёзиб, мазкур аризага асосан уни 2020 йил 1 ноябрь кунидан ишдан бўшагани тўғрисидаги 83-сонли буйруқни расмийлаштирган.

Т.Х. мансаб мавқеини суиистеъмол қилиб, дадаси Т.О.ни 2017 йил октябрь ойидан 2018 йил сентябрь ойига қадар ташкилотга мусиқа раҳбари сифатида ишга қабул қилиб, амалда ишламаса-да, Т.О.га сохта иш ҳақи табелларини тўлдириб, жами 6 858 796 сўм бюджет маблағларини ўзлаштириш йўли билан талон-торож қилган.

Бундан ташқари, Т.Х. жинойй ҳаракатини яшириш мақсадида, Т.О.нинг номидан ўз хоҳишига кўра ишдан бўшаш тўғрисида сохта ариза ёзиб, мазкур аризага асосан уни 2018 йил 8 октябрь кунидан ишдан бўшагани тўғрисидаги 9/7-сонли буйруқни расмийлаштирган.

Худди шундай, Т.Х. мансаб мавқеини суиистеъмол қилиб, ташкилотда амалда ишламаган жами 15 нафар шахсни 2017 йилнинг октябрь ойидан 2020 йилнинг январь ойи оралиғида мусиқа раҳбари, тарбиячи, ёрдамчи тарбиячи, супурувчи ва ошпаз каби вазифаларга ишга олингани тўғрисида сохта буйруқлар расмийлаштириб, уларга сохта иш ҳақи табелларини тўлдириб, жами 69 153 526 сўм бюджет маблағларини ўзлаштириш ва растрата йўли билан талон-торож қилган.

Шу билан бирга, Т.Х. мансаб мавқеини суиистеъмол қилиб, 2018 йилнинг июль ойида ташкилотда ишловчи беш нафар ходимга, сентябрь ойида ўн нафар ходимга, 2019 йил август ойида ўн уч нафар, октябрь ойида йигирма уч нафар ходимларга моддий рағбатлантириш тўғрисидаги сохта буйруқларни расмийлаштириб, бу тўғрисидаги ташкилотда мавжуд буйруқларни қайд этиш китобига қайд этмасдан, жами 11 519 612 сўм миқдоридаги бюджет маблағларини ўзлаштириш ва растрата йўли билан талон-торож қилган.

ЖПКнинг 472-моддасида, ҳукм судья томонидан чиқарилган бўлса, уни судьянинг яқка ўзи, суд таркиби томонидан чиқарилган бўлса, судьяларнинг ҳаммаси имзолаши, 473-моддасида суд ҳукми имзолаганидан кейин суд мажлиси залига қайтиб чиқиши ва раислик қилувчи ҳукмнинг қарор қисмини эълон қилиши назарда тутилган.

Маълумки, апелляция инстанцияси судида жиноят иши биринчи инстанция судида иш юритиш қоидалари бўйича ҳолда кўриб чиқилади ҳамда ЖПКнинг 497²⁶-моддасида, апелляция инстанцияси судининг қарорини эълон қилиш ушбу Кодекснинг 473-моддаси қоидаларига кўра амалга оширилиши кўрсатилган.

Бироқ, жиноят иши ҳужжатлари ўрганиб чиқилганда Фарғона вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг

2021 йил 6 сентябрдаги ажрими судья Ф.С. томонидан имзоланмаганлиги аниқланган.

Бундай ҳолатда, апелляция инстанцияси суди қарор чиқариш учун маслаҳатхонага киришда ва ушбу инстанция судининг қарори эълон қилинишида судья Ф.Сиддиқова бевосита иштирок этган бўлса-да, ажрим имзоланганидан кейин суд мажлиси залига қайтиб чиқиб, ажримнинг қарор қисми эълон қилиниши лозимлиги ҳақидаги қонун талабига риоя қилинмасдан жиноят-процессуал қонун нормаларининг жиддий бузилишига йўл қўйилган.

Бундай ҳолатда, Т.Х.га оид иш бўйича чиқарилган апелляция инстанцияси судининг ажримини қонуний ва асосли деб бўлмади.

ЖПКнинг 509⁹-моддаси 1-қисмида кассация инстанцияси суди жиноят ишини кўриш натижалари бўйича апелляция инстанцияси судининг ажримини бекор қилиб, ишни апелляция тартибида янгидан кўриб чиқиш учун юбориш тўғрисида ажрим қабул қилиши мумкинлиги кўрсатилган.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 26 апрелдаги ажрими билан апелляция инстанциясининг Т.Х.га нисбатан чиқарилган ажрими бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция тартибида кўриш учун юборилган.

Мазкур иш 2022 йил 21 июнда Фарғона вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатида апелляция тартибида кўрилиб, якуний қарор қабул қилинган.

2. Ҳимоя ҳуқуқининг бузилиши жиноят-процессуал қонун нормаларининг жиддий бузилиши ҳисобланиб, суд қарорининг бекор қилинишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Учтепа туман судининг 2022 йил 26 январдаги ҳукмига кўра, Т.Ф. ЖКнинг 169-моддаси биринчи қисми, 227-моддаси иккинчи қисми “а” банди, 267-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган жиноятларни содир этишда айбли деб топилиб, унга нисбатан ЖКнинг 57-моддаси қўлланиб, ЖКнинг 59, 61-моддалари тартибида 3 йил 1 ой озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

Тошкент шаҳар суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2022 йил 10 мартдаги ажрими билан суднинг ҳукми ўзгартирилиб, судланган Т.Ф.нинг айбидан ЖКнинг 227-моддаси иккинчи қисми “а” банди чиқарилган ҳамда ЖКнинг 169-моддаси биринчи қисми ва 267-моддаси биринчи қисми билан тайинланган жазолар ўзгаришсиз қолдирилиб, ЖКнинг 59, 61-моддалари тартибида 3 йил 15 кун озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

Суднинг ҳукмига кўра, Т.Ф. 2021 йил октябрь ойининг 29 куни соат тахминан 18:30 ларда Учтепа тумани, Чилонзор мавзеси, 12-даҳа, 4А-уй олдидаги йўлак четида турган фуқаро М.М.га тегишли “Нексия 3” русумли,

01 S 053 EB давлат рақам белгили автомашина эшикларининг очик ҳолда қолганлиги ва “Старт-Стоп” режимида юришидан фойдаланиб, автомашинани олиб қочган.

Шундан сўнг, автомашина салонидан 1 500 000 сўмлик “Неолайн 7500” русумли антирадар ва 1 000 000 сўмлик видео кузатув мосламасини яширин равишда талон-торож қилиб, автомашина салонигаги М.М.нинг муҳим шахсий хужжати ҳисобланган ҳайдовчилик гувоҳномаси ва автомашинанинг 01 S053EB давлат рақам белгисини ғайриқонуний равишда эгаллаб, воқеа жойидан яширинган.

Олий суд Пленумининг “Гумон қилинувчи ва айбланувчини ҳимоя ҳуқуқи билан таъминлашга оид қонунларни қўллаш бўйича суд амалиёти тўғрисида” 2003 йил 19 декабрдаги 17-сонли қарорининг ўн биринчи бандида, иш бўйича ҳимоячи сифатида қатнашиши мумкин бўлган шахслар тоифаси ЖПК 49-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида белгиланганлиги, улар жумласига, хусусан, адвокатлар ҳамда гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг яқин қариндошларидан бири ёки қонуний вакиллари кириши, бунда гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг яқин қариндоши ёки қонуний вакили иш бўйича ҳимоячи сифатида фақат адвокат билан бирга қатнашишига йўл қўйилишини эътиборга олиш лозимлиги ҳақида тушунтириш берилган.

Жиноят ишлари бўйича Учтепа туман судининг 2022 йил 17 январдаги ажримига кўра, судланган Т.Ф.нинг адвокати ҳамда онаси Т.Л.нинг илтимосига кўра, Т.Л.га ҳимоячи сифатида қатнашишга рухсат берилган ва унга ЖПКнинг 53-моддасида белгиланган ҳуқуқ ва мажбуриятлари тушунтирилган.

Қайд этилган Пленум қарорининг йигирма еттинчи бандида, суд ишнинг апелляция, кассация инстанциясида кўрилиши куни тўғрисида Жиноят-процессуал кодекси 53-моддаси талабига кўра, маҳкумнинг ҳимоячисини ва қонуний вакилини хабардор қилиши шартлиги, ушбу талабга риоя этмаслик ишни кўриш бошқа кунга қолдирилишига сабаб бўлиши, апелляция, кассация инстанцияси суди томонидан ишнинг ҳимоячи иштирокисиз кўрилиши, агар у суд мажлиси вақти тўғрисида тегишли равишда хабардор қилинмаган ва бу унинг суд мажлисида иштирок этиш имкониятидан маҳрум қилган бўлса, бу ҳолат жиноят-процессуал қонун талабларининг жиддий бузилиши деб ҳисобланиши ҳақида тушунтириш берилган.

Судлар томонидан ЖПК ва Олий суд Пленумининг ҳимоячининг иштирокини таъминлаш билан боғлиқ қоидалари риоя қилинмасдан, процессуал қонун талаблари жиддий бузилган.

Хусусан, биринчи инстанция судида ҳимоячи Т.Л.га музокара сўзи берилмаган бўлиб, суд ҳукмида унинг ҳимоячи сифатида иштирок этганлиги қайд этилмаган.

Апелляция инстанцияси суди томонидан эса, гарчи Т.Л. адвокат билан бир қаторда ҳимоячи сифатида эътироф этилган бўлса-да, апелляция

инстанцияси суди мажлисида унинг иштироки таъминламасдан, Т.Ф.нинг ҳимояга бўлган ҳуқуқини бузилган.

Бундай ҳолатда, Т.Ф.га оид иш бўйича чиқарилган суд қарорларини қонуний ва асосли деб бўлмайди.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 8 июндаги ажрими билан апелляция инстанциясининг Т.Ф.га нисбатан чиқарилган ажрими бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция тартибида кўриш учун юборилган.

Мазкур иш Тошкент шаҳар суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатида апелляция тартибида кўриб чиқилмоқда.

3. Жиноятнинг ижтимоий хавфлилик даражаси ва хусусиятига номувофиқ тайинланган жазо адолатсиз ҳисобланиб, суд қарорининг бекор қилинишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Марҳамат туман судининг 2021 йил 6 апрелдаги ҳукмига кўра, А.А.га ЖКнинг 207-моддаси 1-қисми билан ЖКнинг 45-моддаси қўлланилиб, 2 йил муддатга моддий жавобгарлик ва мансабдорлик лавозимларида ишлаш ҳуқуқидан маҳрум қилиниб, базавий ҳисоблаш миқдорининг 80 баравари миқдорида 17 840 000 сўм жарима жазоси тайинланган.

Андижон вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2021 йил 22 июндаги ажрими билан суднинг ҳукми ўзгартирилиб, А.А.га ЖКнинг 207-моддаси 1-қисми билан ЖКнинг 45-моддаси тартибида тайинланган 2 йил мансабдорлик ва моддий жавобгарлик лавозимларида ишлаш ҳуқуқидан маҳрум қилиш тарзидаги қўшимча жазо чиқарилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг 80 баравари миқдорида 17 840 000 сўм жарима жазоси қолдирилган.

Суднинг ҳукмига кўра, А.А. 2018 йил 9 июль ойдан Марҳамат туман Халқ таълими бўлими мудири вазифасида ишлаб келиб, мансабдор шахс бўла туриб, халқ таълим бўлимида бюджет маблағларини мақсадли сарфланишини назорат қилиши лозим бўлса-да, ўз вазифаларини лозим даражада бажармаганлиги оқибатида Халқ таълими бўлими Марказий ҳисобхонаси бош ҳисобчиси М.Д. ҳамда ўринбосари М.Ғ.лар томонидан 2018 йил 9 июлдан 2020 йилга қадар УЗАСБО электрон дастурига туман ХТБга қарашли 32-сонли умумтаълим мактабининг ишчи ходимларига иш ҳақлари ҳисоблашда ҳақиқатда ишламаган ходимларга қўшимча иш ҳақи ҳисобланиб, жами 615 347 800 сўмлик жуда кўп миқдордаги бюджет маблағлари талон-торож қилинишига йўл қўйилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг “Судлар томонидан жиноят учун жазо тайинлаш амалиёти тўғрисида” 2006 йил 3 февралдаги 1-сонли қарорининг 45-бандида, Жиноят кодексининг 45-моддасида, айбдор ўзи эгаллаган лавозим ёки хизмат фаолияти билан бевосита боғлиқ ҳолда жиноят содир этган ҳар бир ҳолда, суд, жиноят

хусусиятидан келиб чиқиб, маҳкумни у ёки бу мансабни эгаллаш ёки муайян фаолият билан шуғулланиш масаласини муҳокама қилиши шартлиги кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг “Иқтисодиёт соҳасидаги жиноий ишлар бўйича суд амалиётида юзага келган айрим масалалар тўғрисида” 1998 йил 17 апрелдаги 11-сонли қарори 3-бандида, амалдаги жиноят қонунларига биноан, ўзганинг мулкани талон-торож қилиш мулкка тажовуз қилишнинг энг хавфлиси ҳисобланиши;

30-бандида, ушбу тоифадаги ишларни кўраётганда судлар иқтисодиёт соҳасида жиноятлар ёки бошқа қонунбузарликларни содир этилишига имкон берган барча сабаб ва шарт-шароитларни аниқлашлари ва уларга лозим даражада муносабат билдиришлари кераклиги кўрсатилган.

Бироқ, апелляция инстанцияси А.А.нинг ўз вазифаларига лоқайд ва виждонсизларча муносабатда бўлиши оқибатида, давлат манфаатларига жуда кўп миқдорда зарар етказганлиги, ушбу зарар суммаси тўлиқ қопланмаганлиги ҳолатларига етарлича эътибор қаратмасдан вилоят халқ таълими бошқармаси ва туман ҳокимлиги томонидан қўшимча жазони бекор қилиш юзасидан киритилган илтимосномага биноан, ЖКнинг 45-моддаси тартибида тайинланган қўшимча жазони суд ҳукмидан чиқариб, барвақт хулосага келган.

Бундай ҳолда, иш бўйича чиқарилган апелляция инстанциясининг ажримини қонуний ва асосли деб бўлмайди.

Олий суд Пленумининг “Судлар томонидан жиноят ишларини кассация тартибида кўриш амалиёти тўғрисида” 2021 йил 27 ноябрдаги 37-сонли қарорининг 24-бандида кассация инстанцияси суди фақат прокурор протестига ёки жабрланувчининг, унинг вакилининг шикоятига кўра, апелляция инстанцияси судининг ҳукми, ажримини маҳкумга тайинланган жазо енгиллиги ёки унга эълон қилинган айблов доирасида оғирроқ жиноятга оид қонунни қўллаш зарурлиги туфайли бекор қилиб, ишни апелляция тартибида янгидан кўриб чиқиш учун юборишга ҳақлилиги назарда тутилган.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 21 июндаги ажрими билан апелляция инстанциясининг А.А.га нисбатан чиқарилган ажрими бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция тартибида кўриш учун юборилган.

4. Судланувчининг ўзини ҳимоя қилиш учун келтирган важлари текшириб чиқилмаганлиги суд терговининг тўлиқ ўтказилмаганлиги сифатида баҳоланиб, суд қарорининг бекор бўлишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Мирзо Улуғбек туман судининг 2021 йил 16 сентябрдаги ҳукмига кўра, Р.И.га ЖКнинг 168-моддаси учинчи қисми

“а” банди (эски таҳрирдаги) билан 9 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

Р.И.дан А.М. фойдасига 190 000 АҚШ долларининг ҳукм эълон қилинган кундаги сўмга нисбатан қийматида, яъни 2 034 140 000 сўм ундириш белгиланган.

Тошкент шаҳар суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2021 йил 9 декабрдаги ажрими билан суднинг ҳукми ўзгартирилиб:

Р.И.ни биринчи эпизод (40 000 АҚШ доллари) бўйича ЖКнинг 168-моддаси иккинчи қисмининг “а” банди (эски таҳрирдаги) билан айблаш қисми ЖКнинг 64-моддаси биринчи қисмининг “б” банди ва ЖПКнинг 84-моддаси биринчи қисмининг биринчи бандига асосан тугатилган.

Р.И.нинг хатти-ҳаракатлари ЖКнинг 168-моддаси учинчи қисмининг “а” бандидан (эски таҳрирдаги) ЖК 167-моддаси учинчи қисмининг “а” бандига қайта квалификация қилиниб, унга шу модда билан 7 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

Р.И.дан жабрланувчи А.М.нинг фойдасига 150 000 АҚШ долларининг ажрим эълон қилинган кундаги сўмга нисбатан қийматида, яъни 1 617 336 000 сўм ундириш белгиланган.

Манфаатдор шахсларга 40 000 АҚШ доллари ҳамда бошқа моддий ва маънавий зарарларни ундириш юзасидан тегишли тартибда фуқаролик ишлари бўйича судга мурожаат қилиш ҳуқуқи тушунтирилган.

Суднинг ҳукмига кўра, Р.И. ўзига Яккасарой туман ҳокимияти томонидан “хизмат хонадони” сифатида берилган Яккасарой тумани, Муҳандислар кўчаси, 5-уй, 4-хонадонни А.М.га 40 000 АҚШ долларига сотишини ва исталган вақтда унинг номига расмийлаштириб беришини ваъда қилиб, унинг ишончига кириб, 2008 йил июнь ойи ўрталарида Шайхонтохур тумани, С.Дарвоза маҳалласи, Термиз кўчаси, 82-уйда А.М.дан 40 000 АҚШ долларини фирибгарлик йўли билан қўлга киритган. Шундан сўнг, А.М.га берган ваъдасини бажармай, Яккасарой тумани, Муҳандислар кўчаси, 5-уй, 4-хонадонни 2012 йил 2 февраль куни бошқа шахсга сотиб юборган ҳамда қўлга киритган пул маблағларини ўзининг шахсий эҳтиёжларига ишлатиб юборган.

Бундан ташқари, Р.И. такроран, ўзганинг мулкани алдаш ва ишончни суиистеъмол қилиш йўли билан қўлга киритиш мақсадида, А.М.нинг ишончига кириб, унга Тошкент шаҳри, Бектемир тумани, Сомонбозор 3-тор кўчаси, 22-уйни 150 000 АҚШ доллари эвазига олиб беришини, хонадонни эса дастлаб ўзининг турмуш ўртоғи И.А.нинг номига расмийлаштириш ва исталган вақтда А.М.нинг номига расмийлаштириб беришини ваъда қилиб, А.М.нинг 150 000 АҚШ долларини қўлга киритган. Шундан сўнг, хонадонни сотиб олиб, турмуш И.А.нинг номига расмийлаштирган ҳамда 2014 йил 13 апрель куни ушбу хонадонни А.А.га 80 000 АҚШ долларига

сотиб юбориб, қўлга киритган пул маблағларини ўзининг шахсий эҳтиёжларига ишлатиб юборган.

ЖПКнинг 463-моддаси биринчи қисмида, айблов ҳукми тахминларга асосланган бўлиши мумкин эмаслиги ва фақат судланувчининг жиноят содир этишдаги айбли эканлиги суд муҳокамаси давомида исбот қилинган тақдирдагина чиқарилиши, айблов ҳукмига жиноят содир этилишининг иш бўйича барча мумкин бўлган ҳолатларини текшириш, иш материалларида маълум бўлиб қолган барча кам-қўстни тўлдириш, юзага келган ҳамма шубҳа ва қарама-қаршиликларга барҳам бериш натижасида йиғилган ишончли далилларгина асос қилиб олиниши лозимлиги белгиланган.

Олий суд Пленумининг “Судлар томонидан жиноят ишларини апелляция тартибида кўриш амалиёти тўғрисида” 2021 йил 20 апрелдаги 13-сонли қарорининг ўн бешинчи банди иккинчи хатбошида агар биринчи инстанция суди томонидан суд терговининг тўлиқ эмаслигига ёки бир ёқламалигига ёхуд процессуал бузилишларга йўл қўйилган бўлса, апелляция инстанцияси суди тўлиқ ёки қисман суд терговини ўтказиш йўли билан бўшлиқларнинг ўрнини тўлдириш, процессуал бузилишларни бартараф этиш чораларини кўриши, шу мақсадда апелляция инстанцияси суди иш ҳолатлари тўла, ҳар томонлама ва холисона текшириб чиқирилишини таъминлаш учун зарур бўлган, ЖПК 497²⁵-моддаси учинчи қисми 1 - 7-бандларида назарда тутилган ҳаракатларни бажаришга ҳақлилиги назарда тутилган.

Бироқ, суд томонидан юқорида қайд этилган қонун талаблари ва Олий суд Пленуми қароридаги тушунтиришларга риоя қилмаган.

Маълумки, процессуал қонун талабларига кўра, апелляция инстанцияси судида шикоятда келтирилган ҳар бир важ муҳокама этилиб, унинг асослилиги ёки асоссизлиги ҳуқуқий баҳоланиши лозим.

Р.И. ўзининг апелляция шикоятида жабрланувчи А.М. 40 000 АҚШ долларини турмуш ўртоғи А.Н. билан биргаликда берганлигини билдирган бўлса-да, дастлабки тергов ва судда А.Н. сўроқ қилинмаганлиги, ҳолатга аниқлик киритиш учун жабрланувчи ва гувоҳлар ўртасида юзлаштиришлар ўтказилмаганлиги, иш ҳолатларини аниқлаштирувчи далиллар текширилмаганлигини билдирган.

Апелляция инстанцияси маҳкум Р.И.нинг шикоятида келтирган важларини етарлича муҳокама қилмасдан, шикоятдаги келтирилган важларини текшириш ва уларга ҳуқуқий баҳо бериш чораларини кўрмасдан, унинг айби жиноят ишида тўпланган далиллар билан исботланганлигини кўрсатиш билан чегараланган.

Бундан ташқари, Р.И. шикоятида унга нисбатан амнистия актлари қўлланилмаганлигини билдирган бўлса-да, апелляция инстанцияси суди унинг бу важини ҳам муҳокама қилмаган ва амнистия актини қўлламаслик сабабларини кўрсатиб ўтмаган.

Натижада, Р.И.нинг ўзини ҳимоя қилиш учун келтирган важлари судда текширилиши ва баҳоланиши лозимлиги билан боғлиқ процессуал ҳуқуқлари чекланган.

Бундай ҳолатда, апелляция инстанцияси судининг ажримини қонуний ва асосли деб бўлмайд.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 7 июндаги ажрими билан апелляция инстанциясининг Р.И.га нисбатан чиқарилган ажрими бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция тартибида кўриш учун юборилган.

5. Кассация инстанцияси судининг кўрсатмалари жиноят ишини апелляция тартибида янгидан кўраётган суд учун мажбурийдир.

Жиноят ишлари бўйича Бекобод туман судининг 2021 йил 29 мартдаги ҳукмига кўра, Э.П.га ЖКнинг 198-моддаси 1-қисми билан 1 йил ахлоқ тузатиш ишлари жазоси тайинланган.

Суд ҳукмининг мулкый ундирувга оид қисмида Э.П.дан фуқаровий даъвогар “Далварзин” давлат ўрмон-ов хўжалиги фойдасига 502 909 600 сўм зарар ундириш белгиланган.

Тошкент вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2021 йил 24 июлдаги ҳукмига кўра, суд ҳукми бекор қилиниб, Э.П. ЖКнинг 198-моддаси 1-қисми билан айбсиз деб топилган ва ЖПКнинг 83-моддаси 3-бандига асосан реабилитация қилиниб, оқланган.

Олий суд жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати кассация инстанциясининг 2021 йил 7 октябрдаги ажрими билан Тошкент вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2021 йил 24 июлдаги ҳукми бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция инстанциясида кўриш учун юборилган.

Тошкент вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2021 йил 24 декабрдаги ҳукми билан суд ҳукми бекор қилиниб, Э.П. ЖКнинг 198-моддаси 1-қисми билан айбсиз деб топилган ва ЖПКнинг 83-моддаси 3-бандига асосан реабилитация қилиниб, оқланган.

Суднинг ҳукмига кўра, Э.П. 2020 йилнинг 8 февраль куни тахминан соат 10:00 ларда ўзи раҳбарлик қилиб келаётган Бекобод туманидаги “Жуманазар Қўшбоқов” фермер хўжалигининг шоли экинидан бўшаган ер майдонларини шоли пояларидан тозалаш мақсадида олов ёқиб, оловга эҳтиётсизлик билан муносабатда бўлиши натижасида, олов “Далварзин” давлат ўрмон-ов хўжалиги ҳудудига чегарадош фермер хўжалиги ер майдонлари орқали ўтиб, ўрмон фонди ери ҳисобланган жами 455 гектар ер майдонидаги 2 100 туп дов-дарахтларни, шундан 307 тупи Сўғдиёна шумтоли, 37 тупи акация, 126 тупи қайрағоч, 183 тупи гледичия, 107 тупи

жийда ва 1 261 тупи туранғи навли дов-дарахтларни нобуд қилиб, давлат манфаатларига 502 909 600 сўмлик жуда кўп миқдорда зарар етказган.

ЖПКнинг 497¹⁹-моддасида, суд терговининг тўлиқ эмаслиги ёки бир ёқлама олиб борилганлиги ҳукми бекор қилиш ёки ўзгартириш учун асос бўлиши;

ЖПКнинг 497²⁰-моддасида, ишни янгидан апелляция тартибида кўриш учун юборган кассация инстанцияси судининг ажримда кўрсатилган ҳолатлар текширилмаган бўлса, суд тергови тўлиқ эмас ва бир ёқлама деб топилиши белгиланган.

Апелляция инстанцияси суди томонидан Олий суд жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати кассация инстанциясининг 2021 йил 7 октябрдаги ажримда кўрсатилган ҳолатлар тўлиқ текширилмасдан, қарама-қаршиликларни бартараф этиш чоралари кўрилмаган.

ЖПКнинг 508⁸-моддасида, кассация инстанцияси судининг кўрсатмалари жиноят ишини апелляция тартибида янгидан кўраётган суд учун мажбурийлиги назарда тутилган.

Жумладан, кассация инстанциясининг ажримда ишни янгидан апелляция тартибида кўришда:

“Комилов Бахтиёр”, “Иброхимжон ота тараққиёти”, “Бегза” фермер хўжаликлари, “Янгиҳаёт олтин кўл” балиқ хўжалиги, “Қобилжон Алиматов”, “Тошбой Жўраев”, “Фарход Бойматов”, “Мухтарама Мунаввара” ва “Кабиржонов Рустам” фермер хўжаликлари ҳудудларида ёнғин содир бўлган ёки бўлмагани ҳолатларни аниқлаш учун, мазкур ёнғинни гувоҳи бўлган шахсларни аниқлаш;

Э.П.нинг кўрсатувидан келиб чиқиб, унга тегишли ер майдонига ёнғин кўшни ҳудуддан кириб келгани ҳақидаги важи бўйича ёнғин хавфсизлиги бўйича жаримага тортилган шахсларни сўроқ қилиш;

Судга оид комплекс экспертизасининг 2020 йил 24 мартдаги ёнғиннинг ўчоғи айнан “Янгиҳаёт фермерлар уюшмаси ҳудудида жойлашган “Жуманазар Кўшбоқов” фермер хўжалигининг шарқий қисмидаги очиқ майдонида бўлганлиги ҳақидаги 29/19(1958) 2.1 Z/8083-сонли хулосаси қандай асосларга таянган ҳолда берилганлигини экспертни сўроқ қилиш орқали аниқлаштириш;

Э.П.нинг “Тошбой Жўраев” фермер хўжалиги ишчиси Ю.Р. ва “Қозонкўл агро файз” фермер хўжалиги ишчиси Б.Ф.лар ўзларига қарашли ер майдонини ёққанлиги учун МЖТКнинг 88-моддаси 3-қисми билан жавобгарликка тортилганлиги ҳақидаги кўрсатувига тегишли шахсларни сўроқ қилиш орқали ҳолатга ойдинлик киритиш лозимлиги назарда тутилган бўлса-да, мазкур ҳолатларни текшириш чоралари кўрилмаган.

Олий суд Пленумининг 2021 йил 27 ноябрдаги “Судлар томонидан жиноят ишларини кассация тартибида кўриш амалиёти тўғрисида”ги 37-сонли қарорининг йигирма иккинчи бандида агар биринчи, апелляция инстанцияси судлари томонидан суд терговининг тўлиқ эмаслигига

ёки бир ёқламалигига ёхуд процессуал бузилишларга йўл қўйилганлиги аниқланса ва бу ҳукм, ажримнинг қонунийлигига таъсир қилган ёки таъсир қилиши мумкин бўлган бўлса, кассация инстанцияси суди апелляция инстанцияси суди ҳукми, ажримини бекор қилиши ва ишни апелляция тартибида янгидан кўриб чиқиш учун юбориши назарда тутилган.

Қайд этилганларнинг барчаси суд муҳокамасининг тўлиқ эмаслиги ва бир ёқлама олиб борилганлигини англатиб, ҳукмни бекор қилиш учун асос бўлади.

Бундай ҳолатда апелляция инстанциясининг ажримини қонуний ва асосли деб бўлмайди.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 20 июндаги ажрими билан апелляция инстанциясининг Э.П.га нисбатан чиқарилган ҳукми бекор қилиниб, жиноят иши янгидан апелляция тартибида кўриш учун юборилган.

6. Ишни тўғри ҳал этишда аҳамиятга молик барча ҳолатларнинг аниқланмаганлиги суд қарорининг бекор бўлишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Музработ туман судининг 2021 йил 4 ноябрдаги қарорига кўра, П.А.га Ўзбекистон Республикаси МЖтК 128¹-моддасининг 1-қисми, 131-моддасининг 1-қисми билан, МЖтКнинг 34-моддаси тартибида 1 йил 6 ой барча транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилинган ҳолда базавий ҳисоблаш миқдорининг 25 баравари миқдорида, 6 750 000 сўм жарима жазоси тайинланган.

Сурхондарё вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2022 йил 3 мартдаги қарори билан қарор ўзгаришсиз қолдирилган.

Суднинг қарорига кўра, П.А. 2021 йил 29 сентябрь куни бошқарувидаги “Nexia 3” русумли, 75 U 371 KA давлат белгили автомашинасида Музработ туман ҳудудида транспорт воситасини бошқариш вақтида ҳайдовчиларнинг телефондан фойдаланиш қондасини бузган ҳолда ҳаракатланиб келаётган вақтида ЙХХХ ходими томонидан тўхтатилиб текширилганда автомашинани маст ҳолда бошқаргани аниқланиб, бу ҳақда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома расмийлаштирилган.

Ўзбекистон Республикаси МЖтКнинг 307-моддасига кўра, суд маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган-этилмаганлигини, ҳуқуқбузарлик содир этилган вақт ва жойни, мазкур шахс уни содир этишда айбдор-айбдор эмаслигини, унинг маъмурий жавобгарликка тортилиш-тортилмаслигини, жавобгарликни енгиллаштирувчи ёки оғирлаштирувчи ҳолатлар бор-йўқлигини, мулкый зарар етказилган-етказилмаганлигини, шунингдек ишни тўғри ҳал этишда аҳамиятга молик бошқа ҳолатларни аниқлаши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Олий суди ва Бош прокуратурасининг 2008 йи 20 ноябрдаги қўшма қарори билан тасдиқланган “Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг маст ҳолатда эканлигини аниқлаш тартиби тўғрисида”ги Низомнинг 27-бандида, тиббий текширувдан ўтказилган шахсга, унинг талабига кўра, тиббий текширув баённомаси нусхаси (қоғоз ёки электрон шаклда) берилиши шартлиги, 33-бандида текширилувчида хулосага нисбатан эътирозлар мавжуд бўлган ҳолларда у бошқа тиббиёт муассасасида қайта тиббий текширувдан ўтказилишини талаб қилишга ҳақли экани, бундай қайта тиббий текширувдан ўтказиш мастлик аломатлари аниқланган ёки йўл-транспорт ҳодисаси содир этилган вақтдан эътиборан икки соат ичида бошқа яқин масофада жойлашган тиббиёт муассасасида амалга оширилиши лозимлиги, ушбу қайта текширувга текширилувчи ДЙҲХ ходими билан биргаликда етказилиши кўрсатилган.

Бироқ, апелляция инстанцияси суди ЙПҲХ ходими мазкур Қонун ва қўшма қарор талабларига риоя этганлигига ойдинлик киритмаган.

Хусусан, П.А. дастлабки тушунтириш хати ва биринчи ва апелляция инстанцияси суди мажлисида ЙПҲХ ходими билан тортишиб қолгани сабабли, ЙПҲХ ходими унга нисбатан нотўғри баённома расмийлаштиргани, аввалига алкотест мосламаси орқали текширишгани, унда мастлик аниқланмагач, тиббий текширувда ҳам уни мастлиги аниқланмагани, бироқ, уни мастлиги ҳақида 925-сонли баённома нотўғри, ваколати бўлмаган тиббиёт ходими томонидан тузилганлигини баён қилган.

Апелляция инстанцияси суди, П.А.нинг келтирган важларини, хусусан ЙПҲХ ходимининг ноқонуний ҳаракат содир этгани юзасидан унинг боди-камерасига олинган тасвирни талаб қилиб олиб, суд мажлисида ўрганиш чорасини кўрмаган.

Ваҳоланки, Олий суднинг 2022 йил 25 январдаги ажримиди ушбу ҳолатларга ойдинлик киритиш сўралган.

Бундан ташқари, маъмурий баённомадаги имзо ва ёзувлар П.А. томонидан бажарилганлигини аниқлаш юзасидан экспертиза хулосасини олиш;

П.А.нинг мастлиги ҳақидаги Шеробод туман тиббиёт бирлашмаси баённомасига Музрабод туман тиббиёт бирлашмасининг муҳри ким томонидан ва нима мақсадда қўйилганини аниқлаш юзасидан ҳолатга алоқадор шахсларни сўроқ қилиш чораси кўрилмаган.

Шунингдек, П.А.ни тиббий кўрикдан ўтказган тиббиёт ходими лор-врач Ф.Р. сўроқ қилиниб, у ички буйруқ асосида мастлик ҳолатини текширишга ваколати борлиги ҳақида кўрсатув берган бўлса-да, юқори турувчи кадрлар иши бўйича мутахассислар сўралмаган.

Бундан ташқари, П.А.нинг пуллик хизмат асосида РСТЭ Илмий амалий маркази Сурхондарё филиалининг 2021 йил 30 сентябрдаги П.А.нинг “қон

сийдик намуналарида этил спирти мавжудлиги аниқланмагани” ҳақидаги маълумотномасини етарли даражада ўрганмай, ушбу маълумотномани берган экспертларни судда сўроқ қилмай туриб, мақбул далил деб топмай барвақт хулосага келинган.

Бундай ҳолатда Сурхондарё вилоят суди апелляция инстанциясининг қарорини қонуний ва асосли деб бўлмайди.

Юқоридагиларга кўра, Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 20 апрелдаги ажрими билан, П.А.га нисбатан чиқарилган Сурхондарё вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2022 йил 3 мартдаги қарори бекор қилинган ва иш янгидан апелляция инстанциясида кўриш учун юборилган.

II. Суд қарорларининг ўзгартирилиши:

1. Жазо тайинлашнинг умумий қоидаларига риоя қилинмаганлиги суд қарорининг ўзгартирилишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Андижон вилоят судининг 2019 йил 24 июндаги ҳукмига кўра, М.А.га ЖКнинг 97-моддаси биринчи қисми билан 16 йил, 25, 97-моддаси иккинчи қисми “а” банди билан 15 йил, ЖКнинг 59-моддаси тартибида узил-кесил 17 йил озодликдан маҳрум қилиш жазосига судланган.

Жиноят ишлари бўйича Андижон вилоят суди апелляция инстанциясининг 2019 йил 20 августдаги ажрими билан ҳукм ўзгаришсиз қолдирилган.

Суднинг ҳукмига кўра, М.А. содир этган маъмурий ҳуқуқбузарлиги учун тайинланган жаримани тўламагани сабабли 2018 йил 3 декабрда Андижон вилоят ИИБ ЙХХГ ходимлари томонидан бошқарувидаги “Nexia” русумли автомашина Хўжаобод туманидаги жарима майдонига мажбурий тартибда олиб кирилган. Шу куни М.А. соат тахминан 16:45 ларда белгиланган жаримани тўлаб, автомашинасини олиб чиқиб кетиш учун жарима майдонига келганида, Хўжаобод тумани ЙХХГдан рухсатнома олмаганлиги юзасидан жарима майдонида норасмий фаолият юритаётган кўриқловчи ака-ука Қ.Ф. ва Х.П.лар билан ўзаро жанжаллашган.

Шундан сўнг, Х.П. ва Қ.Ф.ларни қасддан ўлдириш мақсадида, жарима майдонидаги “Nexia” русумли автомашинаси салоида бўлган, пичоқ билан қуролланиб, дастлаб Х.П.га ҳужум қилиб, уни чап билак соҳасига пичоқ санчиб, соғлигини бузилишига олиб келган енгил даражадаги тан жароҳати етказган. Х.П. олган тан жароҳати туфайли воқеа жойидан қочганлиги оқибатида, М.А. Х.П.ни қасддан ўлдиришга қаратилган жиноий ҳаракатини ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра охирига етказа олмасдан, Х.П.ни қасддан ўлдиришга суиқасд қилган.

М.А. ўзининг жиноий ҳаракатларини давом эттириб, ягона қасд билан қамраб олинган жиноий ниятини амалга ошириш мақсадида Қ.Ф.га пичоқ

билан хужум қилиб, уни кўкрак қисмига бир марта пичоқ санчиб, кўкрак қафасини чап қовурға соҳасига ҳаёт учун хавфли бўлган оғир шикаст етказиб, ўлдирган.

Олий суд Пленумининг “Судлар томонидан жиноят учун жазо тайинлаш амалиёти тўғрисида” 2006 йил 3 февралдаги 1-сонли қарорининг учинчи бандида жиноят кодексининг 8, 54-моддалари мазмунига кўра, жазо адолатли бўлиши — ҳар бир ҳолатда индивидуал тайинланиши, жиноятнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилиқ даражасига, айбдорнинг шахсига, шунингдек жазони енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатларга мувофиқ бўлиши кераклиги назарда тутилган.

Суд иш тафсилотларини тўғри аниқлаб, М.А.нинг айби исботлангани ҳақида асосли хулосага келиб, унинг ҳаракатларини тўғри квалификация қилган бўлса-да, ЖКнинг 97-моддаси биринчи қисми билан жазо тайинлашда хатоликка йўл қўйган.

Хусусан, ЖКнинг 97-моддаси биринчи қисми санкциясида айбдорларга 10 йилдан 15 йилгача озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланиши мумкинлиги белгиланган.

Биринчи инстанция суди томонидан қонун талабига риоя қилинмай, М.А.га ЖКнинг 97-моддаси биринчи қисми билан 16 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

Апелляция инстанцияси суди томонидан ҳукми ўзгартириб, қонунга мувофиқлаштириш чоралари кўрилмасдан, ҳукм ўзгаришсиз қолдирилган.

ЖПКнинг 509⁹-моддасига мувофиқ, кассация инстанцияси суди биринчи ва апелляция инстанцияси судларининг ҳукми ва ажримини ўзгартиришга ҳақли.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 20 апрелдаги ажрими билан биринчи инстанция судининг М.А.га нисбатан ҳукми ва мазкур иш бўйича апелляция инстанцияси судининг ажрими ўзгартирилиб, М.А.га ЖКнинг 97-моддаси биринчи қисми билан 13 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган ҳамда ЖКнинг 25,97-моддаси 2-қисми “а” банди билан тайинланган жазо ўзгаришсиз қолдирилиб, ЖКнинг 59-моддаси тартибида 16 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

2. Қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаб чиққан шахсга жазони ўташ колонияси турининг нотўғри белгиланганлиги, суд қарорининг ўзгартирилишига сабаб бўлди.

Жиноят ишлари бўйича Чиноз туман судининг 2021 йил 11 ноябрдаги ҳукмига кўра, Х.Д. ЖКнинг 164-моддаси учинчи қисми “в” бандида назарда тутилган жиноятни содир этишда айбли деб топилган.

Унга нисбатан мазкур моддага асосан 10 йил 6 ой озодликдан маҳрум қилиш, ЖКнинг 60, 61-моддалари тартибида 11 йил озодликдан маҳрум

қилиш жазоси тайинланган, жазони умумий тартибли колонияларда ўтатириш белгиланган.

Тошкент вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2022 йил 1 февралдаги ажрими билан ҳукм ўзгартириб, ЖКнинг 60, 61-моддалари тартибида тайинланган жазо 10 йил 8 ойга келтирилган.

Суднинг ҳукмига кўра, И.А. мўмай даромад орттириш ва осон пул топиш мақсадида А.Ф., Б.Ш., Б.Б., Р.Д., Ж.И. ва Х.Д.лар билан олдиндан жиноий тил бириктириб, бир гуруҳга бирлашиб, юзларига ниқоб, қўлларига ҳўжалик қўлқоп тақиб, скоч билан қуролланиб, 2021 йил 20 май кунидан 21 май кунига ўтар кечаси соат тахминан 01:15 ларда ўзига олдиндан таниш бўлган Чиноз тумани, Хумо маҳалласи, Навоий кўчаси, рақамсиз уйда яшовчи С.А.нинг яшаш хонадонига ғайриқонуний равишда бостириб киришган.

Шундан сўнг, хонадонда бўлган С.А. ва унинг турмуш ўртоғи С.З.га ҳужум қилиб, уларнинг ҳаёти ва соғлиғи учун хавфли бўлган зўрлик ишлатишиб, уриб дўппослашиб, пул беришларини талаб қилган. Шу пайтда С.А. ва унинг турмуш ўртоғи С.З.лар бақир-чақир қилиб фуқароларни ёрдамга чақиришганлиги сабабли, ушбу хонадондан ҳеч қандай қимматбаҳо нарса ва буюмлар олмасдан номаълум томонга яширинган.

Суд тиббий экспертизасининг 2021 йил 25 майдаги 215-сонли хулосасида, С.З.га “соғлиқни қисқа муддатга бузилишига сабабчи бўлмаган енгил” тан жароҳати етказилганлиги назарда тутилган.

Суд тиббий экспертизасининг 2021 йил 25 майдаги 216-сонли хулосасида, С.А.га “соғлиқни қисқа муддатга бузилишига сабабчи бўлмаган енгил” тан жароҳати етказилганлиги назарда тутилган.

Х.Д.нинг шахсига оид ҳужжатларга кўра, у муқаддам жиноят ишлари бўйича Чиноз туман судининг 2018 йил 17 сентябрдаги ҳукми билан ЖК 169-моддаси 2-қисмининг “г” бандида назарда тутилган жиноятни содир этишда айбли деб топилиб, унга нисбатан 2 йил муддатга ахлоқ тузатиш ишлари жазоси тайинланган. Х.Д. суднинг ҳукми билан тайинланган жазони ўтамаганлиги сабабли, ЖКнинг 46-моддасига асосан жиноят ишлари бўйича Чиноз туман судининг 2019 йил 24 сентябрдаги ажримига кўра, жазонинг 1 йил 11 оyi озодликдан маҳрум қилиш жазосига алмаштирилган. Жиноят ишлари бўйича Яшнобод туман судининг 2020 йил 31 мартдаги ажрими билан ЖКнинг 74-моддасига асосан жазонинг ўталмаган 1 йил 5 ой 21 куни ахлоқ тузатиш ишлари жазосига алмаштирилган. Жиноят ишлари бўйича Чиноз туман судининг 2021 йил 26 апрелдаги ажримига кўра, ўталмай қолган 11 ой 27 кун ахлоқ тузатиш ишлари жазосидан ЖКнинг 73-моддасига асосан муддатидан илгари шартли озод қилинган.

ЖК 50-моддаси еттинчи қисмининг “в” бандида илгари қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаб чиқиб ёки ўтаётган чоғида, қасддан янги содир этган жинояти учун ҳукм

қилинаётганлар жазони қаттиқ тартибли колонияларда ўташи белгиланган.

Биринчи инстанция суди судланган Х.Д. муқаддам озодликдан маҳрум қилиш жазосига судланиб, жазони ўташ даврида қасддан янги жиноят содир этганлигини эътибордан четда қолдириб, Х.Д.га нисбатан тайинланган озодликдан маҳрум қилиш жазосини умумий тартибли колонияларда ўтатиришни белгилаб хатоликка йўл қўйган.

Ўз навбатида апелляция инстанцияси суди ҳам биринчи инстанция судининг мазкур хатосини тўғриламасдан, ҳукмнинг шу қисмини ўзгаришсиз қолдириш ҳақида нотўғри хулосага келган.

ЖПКнинг 509⁹-моддасига мувофиқ, кассация инстанцияси суди биринчи ва апелляция инстанцияси судларининг ҳукмини ва ажримини ўзгартиришга ҳақли.

Олий суд Пленумининг 2021 йил 27 ноябрдаги “Жиноят ишларини кассация тартибида кўриш бўйича суд амалиёти тўғрисида”ги 37-сонли қарорининг йигирма олтинчи бандида, кассация инстанцияси суди биринчи, апелляция инстанцияси судлари ҳукмини ўзгартирганда маҳкумга нисбатан жазони ижро этиш колониясининг бошқа, шу жумладан, қаттиқроқ турини белгилашга ҳақлилиги назарда тутилган.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 27 июндаги ажрими билан биринчи инстанция судининг Х.Д.га нисбатан ҳукми ва мазкур иш бўйича апелляция инстанцияси судининг ажрими ўзгартирилиб, Х.Д.га нисбатан тайинланган озодликдан маҳрум қилиш жазосини қаттиқ тартибли колонияларда ўтатириш белгиланган.

3. Эҳтиётсизлик орқасида содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаб чиққан шахсга жазони ўташ колонияси турининг нотўғри белгиланганлиги, суд қарорининг ўзгартирилишига сабаб бўлди.

Жиноят ишлари бўйича Хатирчи туман судининг 2022 йил 7 январдаги ҳукмига кўра, И.В. ЖКнинг 97-моддаси иккинчи қисми “в” бандида назарда тутилган жиноятни содир этишда айбли деб топилган.

Унга нисбатан 15 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси, ЖКнинг 60, 61-моддалари тартибида 1 йил 11 ой 12 кун барча турдаги транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилган ҳолда 15 йил 3 ой озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

Навоий вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2022 йил 28 февралдаги ажрими билан ҳукм ўзгаришсиз қолдирилган.

Суд ҳукмига кўра, судланувчи И.В. ўзаро оилавий келишмовчилик негизида Хатирчи тумани “Қорача” маҳалла фуқаролар йиғинида яшовчи опаси И.Н.нинг турмуш ўртоғи С.О.ни қасддан ўлдиришни режалаштирган.

Жиноий режасини амалга ошириш мақсадида, 2021 йил 24 июль кунини соат 23.00 ларда поччаси О.С. билан бирга Хатирчи тумани, “Чувак” қишлоғида спиртли ичимлик истеъмол қилишиб, С.О.нинг оғир даражада мастлиги сабабли ўзини ҳимоя қилиш ва ўз ҳаракатларини бошқаришга қодир бўлмаганлигидан фойдаланиб, ожиз аҳволдалигини англаган ҳолда унинг юзи ва танасининг турли соҳаларига уриб, ерга йиқитган.

Шундан сўнг, И.В. давомли равишда О.С.нинг турли соҳаларига уриб, унинг ўлимига олиб келган кўкрак қафаси ва қорин соҳаларининг ёпиқ жароҳати, икки томонлама 2-11-қовурғаларнинг барча чизиқлари бўйлаб майдаланиб синиши, ўпка ва жигар тўқималарининг йиртилиши каби ҳаёт учун хавфли бўлган оғир тан жароҳатлар етказиб, қасддан ўлдирган.

Бундан ташқари, С.О.нинг вафот этганлигига ишонч ҳосил қилиб, жиноят изларини яшириш мақсадида, унинг жасадини воқеа жойидан оқиб ўтувчи зовур ичига ташлаб юборган.

Олий суд Пленумининг 2006 йил 3 февралдаги “Судлар томонидан жиноят учун жазо тайинлаш амалиёти тўғрисида”ги 1-сонли қарорининг ўттизинчи бандида муқаддам озодликдан маҳрум қилиш жазосини ўтамаган шахсга жазони ўташ колония турини белгилашда, фақат қайси жиноятлар учун озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланганлигини инобатга олиш лозимлиги назарда тутилган.

Суд, иш тафсилотларини тўғри аниқлаб, И.В.нинг айби исботланганлиги ҳақида асосли хулосага келган ва ҳаракатларини тўғри квалификация қилган бўлса-да, тайинланган озодликдан маҳрум қилиш жазосини қаттиқ тартибли колонияларда ўтатиришни белгилаб, хатоликка йўл қўйган.

Хусусан, И.В.нинг шахсига оид ҳужжатларга кўра, у муқаддам жиноят ишлари бўйича Хатирчи туман судининг 2016 йил 27 июлдаги ҳукмига кўра, ЖКнинг 266-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган жиноятни содир этишда айбли деб топилган бўлиб, унга нисбатан 3 йил муддатга барча турдаги транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилиниб, 5 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган. Жиноят ишлари бўйича Юқоричирчиқ туман судининг 2018 йил 2 ноябрдаги ажрими билан ЖКнинг 74-моддасига асосан ўталмай қолган 3 йил 8 ой озодликдан маҳрум қилиш жазоси шу муддатга ахлоқ тузатиш ишлари жазосига алмаштирилган. Жиноят ишлари бўйича Хатирчи туман судининг 2019 йил 20 ноябрдаги ажрими билан ЖКнинг 73-моддасига асосан 1 йил 11 ой 12 кун барча турдаги транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилиш жазосидан муддатида илгари шартли озод қилинган. Жиноят ишлари бўйича Навоий шаҳар судининг 2019 йил 13 сентябрдаги ажрими билан ЖКнинг 73-моддасига асосан 3 йил 12 кун ахлоқ тузатиш ишлари жазосидан муддатида илгари шартли озод қилинган.

ЖК 50-моддаси еттинчи қисмининг “б” бандида, қасддан оғир жиноят содир этганлик ва ўта оғир жинояти учун биринчи марта озодликдан

махрум этишга ҳукм қилинаётганлар жазони умумий тартибли колонияларда;

мазкур модда еттинчи қисмининг “в” бандида, илгари қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаб чиқиб ёки ўтаётган чоғида қасддан янги содир этган жинояти учун ҳукм қилинаётганлар жазони қаттиқ тартибли колонияларда ўташи белгиланган.

Бироқ, биринчи инстанция суди И.В.нинг илгари қасддан содир этган жинояти учун эмас, балки ЖКнинг 266-моддасида кўрсатилган эҳтиётсизлик орқасида содир этган жиноят учун ҳукм қилинганлигини эътибордан четда қолдирган.

Бундай ҳолатда, И.В. қасддан ўта оғир жиноят содир этганлик учун биринчи марта озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинаётган шахс ҳисобланиб, ЖК 50-моддаси 7-қисмининг “б” бандига асосан жазони умумий тартибли колонияларда ўташини белгилаш лозим бўлади.

Ўз навбатида апелляция инстанцияси суди ҳам биринчи инстанция судининг мазкур хатосини тўғриламасдан ҳукмнинг шу қисмини ўзгаришсиз қолдириш ҳақида нотўғри хулосага келган.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 23 майдаги ажрими билан биринчи инстанция судининг И.В.га нисбатан ҳукми ва мазкур иш бўйича апелляция инстанцияси судининг ажрими ўзгартирилиб, И.В.га нисбатан тайинланган озодликдан маҳрум қилиш жазосини умумий тартибли колонияларда ўтатириш белгиланган.

4. Қилмишни нотўғри квалификация қилиниши суд қарорининг ўзгартирилишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Миробод туман судининг 2021 йил 20 октябрдаги ҳукмига кўра, Д.Ф.га ЖКнинг 276-моддаси иккинчи қисмининг “а”, “б” бандлари билан 4 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланиб, ЖК 60, 61-моддалари тартибида 4 йил 6 ой озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган.

Тошкент шаҳар суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2022 йил 27 июндаги ажрими билан суднинг ҳукми ўзгаришсиз қолдирилган.

Суднинг ҳукмига кўра, 2021 йил 13 август куни соат 20:00да Миробод тумани ИИО ФМБ ЖКБ ходимлари томонидан ўтказилган тезкор тадбир давомида, Тошкент шаҳар, Миробод тумани, Мунис кўчаси, 9-уй олдида шахсига аниқлик киритиш мақсадида Д.Ф. тўхтатилиб, холислар иштирокида шахсий тинтув ўтказилган.

Тинтув жараёнида, Д.Ф. муқаддам гиёҳвандлик воситалари билан қонунга ҳилоф равишда муомала қилишдан иборат жинояти учун судланиб, хавфли рецидивист бўлгани ҳолда, “М1-5” русумли телефон аппаратини

ғилофи орасида икки дона шаффоф полиэтилен пакетчаларда кўп миқдордаги гиёҳвандлик воситасини ўтказиш мақсадини кўзламасдан, сақлаб келаётганлиги аниқланган.

Тошкент шаҳар ИИББ ЭКМнинг 2021 йил 14 августдаги 2/694-сонли хулосасида, Д.Ф.дан олинган биринчи пакетчадаги модда опий деб аталиши ва унинг соф оғирлиги 0,36 граммлиги, иккинчи пакетчадаги модда “гашиш” деб аталиши ва унинг соф оғирлиги 0,33 граммлиги аниқланган.

Суд, содир этилган жиноят тафсилотларини тўғри аниқлаб, судланган Д.Ф.нинг илгари гиёҳвандлик воситалари билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятни содир этган шахс бўлгани ҳолда гиёҳвандлик воситаларини ўтказиш мақсадини кўзламай, қонунга хилоф равишда сақлаш жиноятини содир этганликдаги айби ўзининг айбига тўлиқ иқрорлик билдириб берган кўрсатуvidан ташқари, нарсани олиш баённомаси, экспертиза хулосалари, гувоҳларнинг кўрсатувлари билан тасдиқланганлиги тўғрисида асосли хулосага келиб, унинг қилмишини ЖКнинг 276-моддаси иккинчи қисмининг “б” банди билан тўғри квалификация қилган.

Бироқ, суд Д.Ф.нинг ҳаракатини кўп миқдорда гиёҳвандлик воситаларини ўтказиш мақсадини кўзламай, қонунга хилоф равишда сақлаш деб баҳолаб хатоликка йўл қўйган.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, ундан олиб чиқиш ва транзит тарзида ўтказиш тартибини, шунингдек, уларнинг муомалада бўлиш юзасидан назоратини такомиллаштириш тўғрисида”ги 2015 йил 12 ноябрдаги 330-сонли қарорига ўзгартириш киритиш ҳақидаги 2018 йил 27 октябрдаги 878-сонли қарорида кўрсатилган ҳолатларга эътибор қаратмаган.

Ушбу қарорга кўра, “гашиш” гиёҳвандлик воситасининг 0,2-2,0 граммгача миқдори озгинадан кўпроқ миқдорни, 2,0 граммдан ортиғи кўп миқдорни, “опий” гиёҳвандлик воситасининг 0,2-2,0 граммгача миқдори озгинадан кўпроқ миқдорни, 2,0 граммдан ортиғи кўп миқдорни ташкил қилиши кўрсатилган.

Ҳатто Д.Ф.дан ҳужжатлаштириб олинган 0,36 грамм миқдордаги “опий” ва 0,33 грамм миқдордаги “гашиш” гиёҳвандлик воситаларининг қўшиб ҳисобланганда келиб чиқадиган жами 0,69 grammi ҳам кўп миқдорни ташкил қилмаса-да, суд Д.Ф.нинг ҳаракатини кўп миқдорда гиёҳвандлик воситаларини ўтказиш мақсадини кўзламай, қонунга хилоф равишда сақлаш деб баҳолаган.

Ишни апелляция инстанциясида кўриш жараёнида ҳам мазкур ҳолатга эътибор қаратилмаган.

Бундай ҳолатда иш бўйича чиқарилган суд қарорларини қонуний ва асосли деб бўлмайди.

Ўз навбатида апелляция инстанцияси суди ҳам биринчи инстанция судининг мазкур хатосини тўғриламасдан ҳукмнинг шу қисмини ўзгаришсиз қолдириш ҳақида нотўғри хулосага келган.

ЖПКнинг 509⁹-моддасига мувофиқ, кассация инстанцияси суди биринчи ва апелляция инстанцияси судларининг ҳукмини ва ажримини ўзгартиришга ҳақли.

Олий суд Пленумининг 2021 йил 27 ноябрдаги “Жиноят ишларини кассация тартибида кўриш бўйича суд амалиёти тўғрисида”ги 37-сонли қарорининг йигирма олтинчи бандида, кассация инстанцияси суди биринчи, апелляция инстанцияси судлари ҳукмини ўзгартирганда ҳукмдан айбловнинг бир қисмини (айрим эпизодларини) ёхуд маҳкумнинг жавобгарлигини оғирлаштирувчи белгиларни чиқаришга ҳақлилиги назарда тутилган.

Шу сабабли Олий суд кассация инстанцияси судлов ҳайъатининг 2022 йил 27 июндаги ажрими билан биринчи инстанция судининг Д.Ф.га нисбатан ҳукми ва мазкур иш бўйича апелляция инстанцияси судининг ажрими ўзгартирилиб, Д.Ф.нинг айбидан ЖКнинг 276-моддаси иккинчи қисмининг “а” банди билан қўйилган айблов чиқарилган.

5. Маъмурий жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳолатларни инобатга олмасдан жазо тайинлаш, суд қарорининг ўзгартирилишига асос бўлади.

Жиноят ишлари бўйича Ҳазорасп туман судининг 2021 йил 2 ноябрдаги қарорига кўра, Х.Б.га Ўзбекистон Республикаси МЖТКнинг 176³-моддаси билан базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорида, 2 700 000 сўм жарима жазоси тайинланган.

Хоразм вилоят суди жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати апелляция инстанциясининг 2021 йил 24 апрелдаги қарори билан суд қарори ўзгаришсиз қолдирилган.

Суднинг қарорига кўра, Х.Б. 2021 йил 7 сентябрь куни Ҳазорасп тумани, Э.Гаязов кўчасида ДАМАС русумли, 90 F 516 AA давлат рақамли транспорт воситасини бошқариб, автомобиль транспортида йўловчи ташиш фаолияти билан шуғулланганлиги Хоразм вилоят транспорт бошқармаси ва вилоят ИИБ ЙХХБ ходимлари томонидан аниқланган.

Биринчи ва апелляция инстанцияси судлари Х.Б.га жазо тайинлашда маъмурий жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳолатларни инобатга олмасдан, бирмунча оғир жазо тайинлаган.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси МЖТКнинг 30-моддасида маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жазо ушбу Кодекс ва бошқа норматив ҳужжатларда белгилаб қўйилган доирада ва тартибда қўлланилиши, жазони қўлланиш чоғида содир этилган ҳуқуқбузарлик хусусияти, ҳуқуқбузарнинг шахси, унинг айбдорлик даражаси, мулкӣ аҳволи,

жавобгарликни енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатлар ҳисобга олиниши белгиланган.

Иш ҳужжатларига кўра, Х.Б. муқаддам маъмурий жавобгарликка тортилмасдан, қарамоғида икки нафар вояга етмаган фарзандлари бўлса-да, суд ушбу енгиллаштирувчи ҳолатларга етарлича эътибор қаратмаган.

Ўзбекистон Республикаси МЖтКнинг 33-моддасига мувофиқ, суд маъмурий жазо чорасини қўллаётганда жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳолатларни ва ҳуқуқбузарнинг моддий аҳволини инобатга олган ҳолда сабаблар ва асосларни албатта кўрсатиб, ушбу Кодекснинг Махсус қисмидаги моддаларнинг санкциясида назарда тутилган энг кам жазодан ҳам камроқ жазо ёки ушбу моддада назарда тутилмаган бошқа янада енгил жазо чорасини қўллаши мумкин.

Юқоридагиларга кўра, Олий суд жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати кассация инстанциясининг 2022 йил 9 июндаги ажримига кўра, қарор ўзгартирилиб, Х.Б.га тайинланган жазо, МЖтКнинг 33-моддаси қўлланиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари, 1.350.000 сўмга келтирилган.

Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати